

> Retouradres Postbus 43006 3540 AA Utrecht

**Aan de directeur Natuur en de directeur Visserij
en Grote Wateren van het ministerie van
Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur,
en aan de Inspecteur-Generaal van de
Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit**

**Advies van de directeur bureau Risicobeoordeling
& onderzoek**

**over het meeliften van exoten bij visuitzettingen
en -verplaatsingen in Nederland**

**Bureau Risicobeoordeling &
onderzoek**

Catharijnesingel 59
3511 GG Utrecht
Postbus 43006
3540 AA Utrecht
www.nvwa.nl

Contact
risicobeoordeling@nvwa.nl

Datum
27 juli 2026

Onze referentie
2026-010061725

Advies van BuRO

In Nederland worden vissen geregeld uitgezet en verplaatst. Naar schatting worden meer dan twintig verschillende vissoorten jaarlijks op honderden locaties legaal uitgezet. Visverplaatsingen gebeuren in mindere mate, vermoedelijk gaat het hier om tientallen locaties per jaar. De werkelijke omvang van deze activiteiten is echter moeilijk in kaart te brengen.

Bij visuitzettingen en -verplaatsingen kunnen andere soorten onbedoeld meeliften, waaronder (invasieve) exoten. Dit is met name het geval bij vissen die in het wild zijn gevangen of afkomstig zijn van viskwekerijen waar onbedoeld exoten aanwezig zijn. De huidige wet- en regelgeving voorziet nauwelijks in de preventie van het meeliften van exoten. Er zijn echter diverse maatregelen die ingezet kunnen worden om de kans op meeliftende exoten te verkleinen.

Aan de directeur Natuur en de directeur Visserij en Grote Wateren

1. Vergroot onder stakeholders die betrokken zijn bij visuitzettingen en -verplaatsingen het bewustzijn over het mogelijk meeliften van exoten, waaronder invasieve exoten en de schadelijke gevolgen die dit kan hebben.
2. Stimuleer activiteiten om introductie en verspreiding van meeliftende exoten zoveel mogelijk te voorkomen. Bijvoorbeeld door:
 - het ontwikkelen van een gedragscode of protocol voor het uitzetten en verplaatsen van vissen;
 - het slechts toestaan van het gebruik van vissen die afkomstig zijn van viskwekerijen die maatregelen nemen tegen meeliftende (uitheemse) soorten;
 - het nemen van maatregelen bij viskwekerijen en 'put and take'-bedrijven om het onbedoeld meeliften en ontsnappen van exoten tegen te gaan.De specifieke maatregelen die daarvoor genomen kunnen worden, zijn beschreven in hoofdstuk 5 van de Bevindingen.
3. Besteed bij de opdrachtverlening vanuit LVVN voor het uitzetten van glasaal niet alleen aandacht aan maatregelen tegen ziekteverwekkers maar ook aan maatregelen tegen meelifters en eventueel daarin aanwezige parasieten.

Aan de Inspecteur-Generaal van de NVWA

1. Zorg ervoor dat bij de controles van viskwekerijen nagegaan wordt of de genomen maatregelen voldoende zijn om ontsnappingen van uitheemse soorten (inclusief meelifters) te voorkomen.

Hoogachtend,

Prof. dr. Dick T.H.M. Sijm
Directeur bureau Risicobeoordeling & onderzoek

**Bureau Risicobeoordeling &
onderzoek**

Datum
27 juli 2026

Onze referentie
2026-010061725

Aanleiding

Als vissen worden uitgezet of van plek naar plek worden verplaatst, dan kunnen daarbij andere aquatische soorten meeliften, waaronder exoten. Exoten zijn uitheemse soorten die door menselijke activiteiten worden geïntroduceerd. Als deze exoten schadelijk zijn voor de natuur, noemen we ze invasief. Er zijn wereldwijd diverse voorbeelden bekend van invasieve exoten die zijn geïntroduceerd door visuitzettingen en die na vestiging het lokale ecosysteem en de inheemse biodiversiteit hebben aangetast.

In Nederland worden geregeld vissen uitgezet en verplaatst. Dit gebeurt om verschillende redenen. Bij visuitzettingen gaat het meestal om het bevorderen van de visstand voor de sportvisserij of om herintroductie van lokaal uitgestorven inheemse vissoorten. Daarnaast worden vissen, afkomstig uit eigen kweek of van externe kwekerijen, uitgezet in visvijvers van 'put and take'-bedrijven waar hengelaars tegen betaling vissen mogen vangen voor eigen consumptie. Bij visverplaatsingen worden de vissen vaak over een kleine afstand verplaatst vanwege werkzaamheden of om ze over een verspreidingsbarrière heen te helpen.

Het is in Nederland verboden om dieren in de natuur uit te zetten. In de visserijwetgeving is echter een uitzondering gemaakt voor een aantal vissoorten die door visrechtenhouders uitgezet mogen worden. Er bestaat geen centrale registratie van visuitzettingen, waardoor er geen goed beeld is van de aard en omvang van visuitzettingen in Nederland. Ook van visverplaatsingen is geen goed overzicht. Verder is niet bekend in welke mate er in Nederland sprake is van onbedoeld meeliften van exoten en van de mogelijke risico's daarvan voor het aquatische ecosysteem.

Onderzoeksvragen en antwoorden

De bovengenoemde redenen waren voor bureau Risicobeoordeling & onderzoek (BuRO) van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) aanleiding om een verkenning te starten naar het meeliften van exoten bij uitzettingen en verplaatsingen van vis in Nederland. De onderzoeksvragen worden hieronder gesteld en beantwoord.

1. *Welke wettelijke kaders gelden voor visuitzettingen en -verplaatsingen in Nederland? Komt de preventie van onbedoelde introductie en verspreiding van meeliftende soorten aan bod in deze wetten?*

Het uitzetten en verplaatsen van vis is in Nederland primair geregeld in de Visserijwet, de Omgevingswet en de Europese Aalverordening. Deze wetten bevatten geen regelgeving voor preventie van onbedoelde introductie en verspreiding van meeliftende soorten. Voor herintroducties bestaan wel IUCN-richtlijnen die onbedoelde introducties tegen moeten gaan, maar deze hebben geen wettelijke status. Verder moet Nederland conform Europese verordening (EG) No. 708/2007 inzake het gebruik van uitheemse soorten in aquacultuur erop toezien dat viskwekerijen, waaronder 'put and take'-bedrijven met eigen kweek, de nodige maatregelen nemen om negatieve gevolgen van de introductie of het verplaatsen van meelifters te voorkomen.

2. *Wat is de aard en omvang van visuitzettingen en -verplaatsingen in Nederland? Welke partijen zijn betrokken bij deze activiteiten? Welke vissoorten worden in Nederland uitgezet en verplaatst en voor welke doeleinden gebeurt dit?*

De Nederlandse keten rond visuitzettingen en -verplaatsingen omvat een groot aantal partijen die zelf vis uitzetten of daarbij betrokken zijn, bijvoorbeeld als

Bureau Risicobeoordeling & onderzoek

Datum
27 juli 2026

Onze referentie
2026-010061725

leverancier of beleidsmaker. Er ontbreekt in Nederland een centrale registratie van visuitzettingen, waardoor de werkelijke omvang van deze activiteiten moeilijk in kaart te brengen is. Naar schatting worden meer dan twintig verschillende vissoorten, waarvan een derde uitheems, jaarlijks op honderden locaties legaal uitgezet. Visverplaatsingen gebeuren in mindere mate, maar jaarlijks worden naar schatting al met al toch duizenden kilo's vis op tientallen locaties verplaatst. De vissen worden voornamelijk uitgezet om de visstand voor (sport)visserij te verhogen en in mindere mate voor natuurbeheer en herintroductie. Visverplaatsingen worden onder andere uitgevoerd om de visstand veilig te stellen (bijvoorbeeld vanwege werkzaamheden of calamiteiten).

Bureau Risicobeoordeling & onderzoek

Datum
27 juli 2026

Onze referentie
2026-010061725

3. *In hoeverre is er door de geografische ligging van 'put and take'-bedrijven een kans op verspreiding van (uitheemse) soorten?*

Een deel van de geanalyseerde 'put and take'-bedrijven (17%) ligt nabij een oppervlaktewater dat goed verbonden is met het open watersysteem. Dit betekent dat vissen die uit visvijvers ontsnappen, in het omliggende watersysteem terecht kunnen komen. Rond twee 'put and take'-bedrijven werd meerdere keren regenboogforel waargenomen, wat lijkt te wijzen op ontsnapping uit de visvijvers.

4. *Welke meeliftende exoten kunnen er daadwerkelijk worden aangetroffen tijdens visuitzettingen en -verplaatsingen en bij viskwekerijen?*

Meeliftende exoten zijn aangetroffen zowel bij het uitzetten van jonge aal (glasaal) als bij visverplaatsingen. Het ging in alle gevallen om de uitzetting of verplaatsing van in het wild gevangen vis. Er zijn geen exoten aangetroffen bij viskwekerijen die vissen voor de uitzet leveren. Wel zijn er in het verleden (invasieve) exoten waargenomen in viskwekerijen, waaronder invasieve exoten die op de Unielijst staan. Daarnaast zijn onbedoeld meeliftende vissoorten waargenomen in 20% van de online berichten over de visuitzettingen. Het werkelijke aantal meeliftende soorten wordt vermoedelijk sterk onderschat. Aangezien jaarlijks honderden visuitzettingen en -verplaatsingen plaatsvinden, is het echter niet mogelijk om op basis van deze steekproef een nauwkeurige inschatting van deze omvang te geven.

5. *Welke maatregelen kunnen worden genomen om introductie en verdere verspreiding van meeliftende exoten via visuitzettingen en -verplaatsingen tegen te gaan?*

Diverse maatregelen kunnen worden ingezet om de kans op meelifters te verkleinen, zowel vooraf en tijdens vistransporten als bij viskwekerijen. Ook kan communicatie over het meeliften van exoten leiden tot betere procedures rond het uitzetten en verplaatsen van vissen.

Aanpak

BuRO heeft Stichting RAVON opdracht gegeven om de verkenning naar het meeliften van exoten bij uitzettingen en verplaatsingen van vis in Nederland uit te voeren (Schiphouwer et al. 2024). Daarnaast is er een aparte opdracht verstrekt aan GiMaRIS voor het onderzoeken van een glasaaltransport op meeliftende exoten (Gittenberger et al. 2023). De resultaten van beide opdrachten zijn beoordeeld en aangevuld met eigen onderzoek en expertise van BuRO.

Voor **vraag 1** over geldende wet- en regelgeving rondom visuitzettingen in Nederland heeft RAVON een literatuuronderzoek uitgevoerd. Aanvullend daarop

heeft BuRO de wet- en regelgeving geïnventariseerd die betrekking heeft op visverplaatsingen en die gericht is op het voorkomen van meelifters bij visuitzettingen en -kweek.

Bureau Risicobeoordeling & onderzoek

Datum
27 juli 2026

Onze referentie
2026-010061725

Om **vraag 2** over de aard en omvang van visuitzettingen en de betrokken partijen te beantwoorden heeft RAVON een ketenanalyse uitgevoerd. Daarvoor is een enquête uitgezet onder de partijen die bij RAVON bekend waren. Op deze enquête reageerden voornamelijk sportvisserijorganisaties en enkele waterbeheerders en beroepsvissers. De 'put and take'-bedrijven weigerden aan de enquête deel te nemen. Bij stakeholdergroepen met weinig of geen reacties, zoals onderzoeks- en adviesbureaus, beroepsvissers en waterbeheerders, zijn ook interviews afgenomen.

Voor **vraag 3** over de kans op verspreiding via 'put and take'-bedrijven heeft RAVON de geografische ligging van deze bedrijven geanalyseerd met behulp van een Geografisch Informatie Systeem (GIS). In deze GIS-analyse is gekeken naar:

1. de kans op ontsnapping van soorten vanuit 'put and take'-bedrijven naar het dichtstbijzijnde oppervlaktewater. Deze kans is door de deskundigen van RAVON ingeschat ('*expert judgement*'). Een grote kans is toegekend wanneer de 'put and take'-bedrijven en het oppervlaktewater zich op een afstand van 0-50 meter bevinden.
2. de kans op verdere verspreiding van soorten naar het open watersysteem als zij eenmaal uit de vijvers ontsnapt zijn. Deze kans is bepaald aan de hand van het aantal verspreidingsbarrières (bijvoorbeeld sluizen of stuwen) tot het open watersysteem. Aan wateren met maximaal één verspreidingsbarrière is een grote kans op verdere verspreiding toegekend.

In visvijvers van 'put and take'-bedrijven wordt vaak vis, voornamelijk regenboogforel (*Oncorhynchus mykiss*), uitgezet. De regenboogforel komt niet van nature voor in Nederland. Om na te gaan of vissen uit deze vijvers ontsnappen, is gekeken naar de aanwezigheid van regenboogforel in de nabije omgeving van de bedrijven. Vissen kunnen ontsnappen tijdens overstromingen of wanneer barrières naar dichtbijgelegen oppervlaktewater niet meer goed functioneren, bijvoorbeeld wanneer geloosd water niet goed gefilterd is of door beschadigde netten. Ook het springgedrag van vissen kan hierbij een rol spelen (Hill & Tuckett 2018).

Voor een antwoord op **vraag 4** over het daadwerkelijk aantreffen van meelifters is een veldonderzoek uitgevoerd waarin actief is gezocht naar de aanwezigheid van meeliftende exoten bij vistransporten (visuitzettingen én -verplaatsingen) en in viskwekerijen. Het oorspronkelijke doel was om tien vistransporten en vijf viskwekerijen te onderzoeken. Door een lage respons van betrokken partijen zijn uiteindelijk negen vistransporten onderzocht (zeven visuitzettingen en twee visverplaatsingen) en drie kwekerijen. De 'put and take'-bedrijven zijn niet onderzocht tijdens het veldonderzoek. De vistransporten en -kwekerijen zijn onderzocht door Stichting RAVON, het glasaaltransport is door GiMaRIS onderzocht.

De resultaten van het veldonderzoek zijn verder aangevuld met de volgende activiteiten:

- RAVON heeft online berichten over visuitzettingen gecheckt om op basis van bijbehorende foto's en teksten vast te stellen of er naast doelsoort(en) ook andere vissoorten werden uitgezet;

- Naar aanleiding van de bevindingen van het glasaaltransport is door GiMaRIS aanvullend onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van de Amerikaanse palingparasiet (*Paratenuisentis ambiguus*).

Bureau Risicobeoordeling & onderzoek

Datum
27 juli 2026

Onze referentie
2026-010061725

Vraag 5 over mogelijke maatregelen tegen introductie en verdere verspreiding van meelifters is door RAVON beantwoord op basis van informatie die is verzameld tijdens de ketenanalyse (vraag 2) en het veldonderzoek (vraag 4) en met behulp van praktijkervaringen van het Agentschap voor Natuur & Bos (ANB) in Vlaanderen. Uit de door RAVON geïnterviewde maatregelen heeft BuRO vervolgens maatregelen geselecteerd die qua uitvoerbaarheid en proportionaliteit aansluiten bij de situatie in Nederland.

Afbakening van de verkenning

- Het onderzoek richtte zich alleen op uitzettingen en verplaatsingen van vis binnen de bestaande wet- en regelgeving. Illegale activiteiten vielen buiten de scope van deze studie.
- Er is geen onderzoek gedaan naar visuitzettingen en -verplaatsingen in het buitenland, ook niet naar de herkomstgebieden van uit het buitenland afkomstige vis.
- Bij het veldonderzoek van RAVON is niet gekeken naar meeliftende parasitaire micro-organismen en ziekteverwekkers.

Bevindingen

1. Wet- en regelgeving

1.1. Omtrent visuitzettingen en -verplaatsingen

Ondanks het algemene uitzetverbod van dieren mogen bepaalde inheemse en uitheemse vissoorten uitgezet worden onder de Visserijwet. Deze uitzondering geldt echter niet voor andere vis- en diersoorten, waaronder meeliftende dieren. De preventie van onbedoelde introducties en verspreiding van meeliftende exoten komt niet aan bod in de wet- en regelgeving omtrent visuitzettingen en -verplaatsingen in Nederland. Wel moet er volgens IUCN-richtlijnen voorkomen worden dat potentieel invasieve exoten onbedoeld tijdens herintroducties worden uitgezet.

- De Visserijwet, Omgevingswet en Europese Aalverordening hebben in Nederland betrekking op het uitzetten van vis.
- Het algemene verbod voor het uitzetten van dieren¹ in de Nederlandse natuur geldt niet voor het uitzetten van bepaalde inheemse en uitheemse vissoorten door visrechtenhouders onder Visserijwet 1963². Deze vissoorten zijn opgenomen in Bijlage 1 van de Uitvoeringsregeling visserij³.
- Voor alle vis- en andere diersoorten die niet op Bijlage 1 staan, geldt het algemene uitzetverbod. Ook voor eventuele meeliftende exoten.
- In het kader van herintroductie mogen vissoorten worden uitgezet die beschermd zijn onder de Omgevingswet. Hiervoor is een omgevingsvergunning vereist⁴. Bij herintroducties worden in Nederland de richtlijnen gevolgd die door de International Union for the Conservation of Nature (IUCN) zijn opgesteld⁵.

¹ [Artikel 11.61 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

² [Artikel 17 Visserijwet 1963](#)

³ [Bijlage 1 Uitvoeringsregeling visserij](#)

⁴ [Artikel 11.61 Besluit activiteiten leefomgeving](#)

⁵ [IUCN Guidelines for Reintroductions and Other Conservation Translocations \(2013\)](#)

Volgens deze richtlijnen moet worden voorkomen dat met de te herintroduceren soorten onbedoeld potentieel invasieve exoten worden uitgezet. De IUCN richtlijnen hebben echter geen wettelijke status.

- Het uitzetten van paling (glasaal en pootaal) wordt gereguleerd onder het Nederlandse Aalbeheerplan. De Europese Aalverordening (EG 1100/2007)⁶ verplicht lidstaten een Aalbeheerplan te implementeren voor herstel van de palingpopulatie. De voorwaarden in het Aalbeheerplan hebben geen betrekking op de preventie van meelifters, maar op de selectie van uitzetgebieden en de uit te zetten aantallen aal. In het plan wordt wel opgeroepen om de vissen voorafgaand aan de uitzet te screenen op ziekteverwekkers.
- Voor andere activiteiten, zoals het leegvissen van water en/of het verplaatsen van vissen vanwege werkzaamheden, is een ontheffing vereist⁷ die alleen door beroepsvissers aangevraagd mag worden. Eveneens is een ontheffing nodig voor het uitzetten van aal op locaties die de uittrek naar zee bemoeilijken⁸. Bij het verstrekken van deze ontheffingen wordt geen rekening gehouden met de preventie van meelifters.

Bureau Risicobeoordeling & onderzoek

Datum
27 juli 2026

Onze referentie
2026-010061725

1.2. Omtrent viskwekerijen

Nederland moet erop toezien dat viskwekerijen, waaronder 'put and take'-bedrijven met eigen kweek, de nodige maatregelen nemen om negatieve gevolgen te voorkomen van de introductie of het verplaatsen van gekweekte uitheemse vissoorten en meelifters. De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) is verantwoordelijk voor het toezicht.

- De Europese verordening (EG) No. 708/2007⁹ bevat regels voor het verplaatsen van uitheemse soorten voor aquacultuur, met als doel om risico's voor het aquatisch milieu te voorkomen. Het grootste deel van de verordening is echter niet van toepassing op de aquacultuur van vissoorten die opgenomen zijn in bijlage IV^{10,11,12}. Deze bijlage bevat, onder andere, diverse uitheemse steur-, karper- en forelsoorten, zoals Siberische steur (*Acipenser baeri*), karper (*Cyprinus caprio*) en regenboogforel (*Oncorhynchus mykiss*). Dit zijn soorten die al geruime tijd gekweekt werden voordat de verordening van kracht werd.
- Lidstaten moeten erop toezien dat maatregelen worden genomen om de introductie of het verplaatsen van aquatische organismen en niet-doelsoorten in de aquacultuur, evenals hun verspreiding in het wild, te voorkomen. Alle uitheemse soorten in de aquacultuur, inclusief eventuele meelifters (niet-doelsoorten) vallen onder deze toezichtsplicht. Daarom is deze toezichtsplicht ook van toepassing op 'put and take'-bedrijven die regenboogforel kweken.

2. Nederlandse keten rond vistransporten (uitzettingen en verplaatsingen)

In Nederland worden vissen voornamelijk uitgezet om de visstand voor (sport)visserij te verhogen en in mindere mate voor natuurbeheer en herintroductie van plaatselijk uitgestorven vissoorten. Visverplaatsingen worden

⁶ [Europese aalverordening EG 1100/2007](#)

⁷ [Ontheffingen kust- en binnenwateren \(RVO\)](#)

⁸ [Beleidsregel ontheffing overzetten aal](#)

⁹ [Verordening \(EG\) nr. 708/2007 inzake het gebruik van uitheemse en plaatselijk niet-voorkomende soorten in de aquacultuur](#)

¹⁰ [Bijlage IV van de verordening \(EG\) nr. 708/2007](#)

¹¹ [Verordening \(EG\) nr. 506/2008 tot wijziging van bijlage IV bij Verordening \(EG\) nr. 708/2007](#)

¹² [Gedelegeerde Verordening \(EG\) 2022/516 tot wijziging van bijlage IV bij Verordening \(EG\) nr. 708/2007](#)

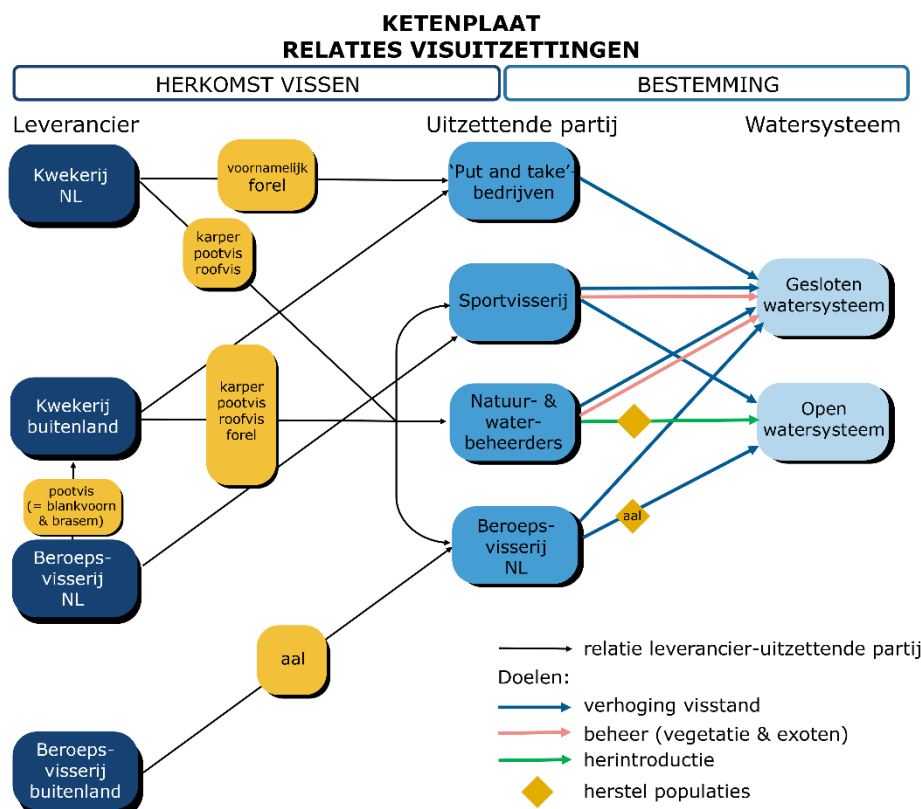
uitgevoerd om de visstand veilig te stellen. Afhankelijk van het doel en de uit te zetten vissoort worden vissen uit verschillende bronnen betrokken en door verschillende stakeholders uitgezet. De vissen worden uitgezet in zowel open als gesloten watersystemen, waaronder rivieren en visvijvers.

Bureau Risicobeoordeling & onderzoek

Datum
27 juli 2026

Onze referentie
2026-010061725

- De Nederlandse keten rond visuitzettingen omvat een groot aantal partijen die zelf vis uitzetten of daarbij betrokken zijn als leverancier of als beleidsmaker (Figuur 1). Naar schatting worden meer dan twintig verschillende vissoorten, waarvan een derde uitheems is, jaarlijks op honderden locaties legaal uitgezet.
- Bij de door RAVON uitgevoerde enquête gaven slechts enkele respondenten aan dat de uit te zetten vissen door de leverancier of op de locatie worden gecontroleerd op de aanwezigheid van meeliftende soorten.
- In totaal zijn er door RAVON tijdens de ketenanalyse meer dan 20 inheemse en uitheemse vissoorten geïdentificeerd die in de afgelopen 15 jaar zijn uitgezet in Nederland. Dominante soort(groep)en zijn: karper, brasem, blankvoorn, en regenboogforel.
- Om de visstand te verhogen zetten sportvisserijorganisaties voornamelijk karper en karperachtigen uit. Dit gebeurt zowel in open als gesloten wateren. De karpers zijn afkomstig uit kwekerijen in Nederland en in mindere mate uit het buitenland. De karperachtigen, zoals brasem en blankvoorn, worden meestal door Nederlandse beroepsvissers in het wild gevangen of zijn afkomstig uit buitenlandse kwekerijen.
- Voor de sportvisserij worden ook vissen, voornamelijk regenboogforel, uitgezet in forellenvijvers van 'put and take'-bedrijven. Deze vissen zijn afkomstig uit eigen kweek en van externe binnen- en buitenlandse kwekerijen.
- Om populaties te herstellen worden verschillende regionaal of nationaal uitgestorven vissoorten geïntroduceerd (uitgezet), zoals de Europese steur (*Acipenser sturio*), kwabaal (*Lota lota*) en beekprik (*Lampetra planeri*). Deze vissoorten worden meestal uitgezet door natuurorganisaties en -beheerders en zijn afkomstig uit binnen- en buitenlandse kwekerijen.
- Daarnaast wordt jaarlijks jonge aal (glasaal) uitgezet om de palingpopulatie te herstellen. Deze glasaal wordt voornamelijk langs de kust van Frankrijk gevangen. Na de vangst worden de glasalen een aantal dagen in zoetwaterbassins gehouden en vervolgens naar Nederland getransporteerd. De glasalen worden door beroepsvissers uitgezet in vooraf geselecteerde uitzetgebieden. Het uitzetten gebeurt in het kader van het Aalbeheerplan en wordt gecoördineerd door de Stichting Duurzame Palingsector Nederland (DUPAN), meestal in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN). Ook wordt een deel van de geïmporteerde glasalen opgekweekt voor consumptie en, in mindere mate, om in de Nederlandse wateren te worden uitgezet (als pootaal).
- Verschillende vissoorten kunnen ook worden uitgezet vanuit het oogpunt van natuurbeheer, zowel voor het beheer van vegetatie als voor het beheer van exoten. Dit gebeurt vooral in gesloten wateren en wordt zowel door waterbeheerders als door sportvisserijorganisaties gedaan.
- Verplaatsingen van vissen worden meestal uitgevoerd in opdracht van overheden en natuur- en waterbeheerders en zijn vaak lokaal. Ze worden uitgevoerd om de visstand veilig te stellen, bijvoorbeeld voorafgaand aan werkzaamheden en tijdens calamiteiten. Maar ook om vissen over een verspreidingsbarrière heen te helpen. Er wordt geschat dat er jaarlijks op tientallen locaties in totaal duizenden kilo's vis worden verplaatst. Het gaat hierbij om allerlei verschillende vissoorten.

Bureau Risicobeoordeling & onderzoek

Datum
27 juli 2026

Onze referentie
2026-010061725

Figuur 1. Schematische weergave van mogelijke relaties tussen direct betrokken partijen bij de visuitzettingen in Nederland (aangepast naar Schiphouwer et al. 2024)

3. Kans op verspreiding bij 'put and take'-bedrijven

Soorten die ontsnappen uit visvijvers van 'put and take'-bedrijven die dicht bij een open watersysteem liggen, kunnen in die open watersystemen terechtkomen. Het is niet bekend of er bij deze bedrijven maatregelen worden genomen tegen het ontsnappen van vissen en eventuele andere aanwezige soorten.

- Voor de GIS-analyse zijn locaties van alle 63 'put and take'-bedrijven gebruikt die in 2022 bij de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit waren geregistreerd.
- 22 van deze 'put and take'-bedrijven (35%) liggen tussen 0-50 meter afstand van het dichtstbijzijnde oppervlaktewater. Voor deze 22 bedrijven is de kans op verspreiding naar dit oppervlaktewater als hoog ingeschat.
- Van deze 22 bedrijven liggen 11 bedrijven (17% van het totaal) nabij een oppervlaktewater dat goed verbonden is met een open watersysteem, dat wil zeggen dat dit water geen of maximaal één verspreidingsbarrière heeft. Voor deze bedrijven is de kans op verdere verspreiding van ontsnapte soorten als hoog ingeschat.
- Rond twee 'put and take'-bedrijven is in de omgeving al meerdere keren regenboogforel waargenomen. De vijvers van deze bedrijven liggen direct aan een open watersysteem.
- Het is niet bekend of er door 'put and take'-bedrijven maatregelen worden genomen om het ontsnappen van vissen en eventuele andere aanwezige soorten te voorkomen. Daarnaast ontbreekt informatie over de herkomst van

de vis, de frequentie van visuitzettingen in 'put and take'-vijvers en de handelswijze van 'put and take'-bedrijven. De 'put and take'-bedrijven zijn via een enquête gevraagd naar hun handelswijze rond het houden van vissen, maar weigerden om hieraan deel te nemen. Er zijn ook geen 'put and take'-bedrijven bezocht tijdens het veldonderzoek.

Bureau Risicobeoordeling & onderzoek

Datum
27 juli 2026

Onze referentie
2026-010061725

4. Aanwezigheid van meeliftende exoten

4.1. Veldonderzoek

Bij visuitzettingen

Er zijn in totaal zeven visuitzettingen onderzocht op de aanwezigheid van meeliftende exoten. Meelifters zijn alleen vastgesteld bij glasaaltransporten.

- Bij de uitzetting van glasaal werden Noord-Amerikaanse tijgervlokreeften (*Gammarus tigrinus*) gevonden. Het is niet duidelijk of deze tijgervlokreeften samen met de glasaal zijn gevangen, of dat zij afkomstig zijn uit de bassins waarin de glasaal voorafgaand aan het transport naar Nederland wordt gehouden.
- De tijgervlokreeft is een wijdverspreide soort in zoete en licht brakke wateren in Nederland. Het is de enige tussengastheer van de Amerikaanse palingparasiet *Paratenuisentis ambiguus*. De parasiet heeft zich in Duitsland gevestigd, maar is voor zover bekend nog niet in Nederland aangetroffen. Het is niet bekend of de parasiet voorkomt in de landen waar glasaal uit geïmporteerd wordt. Bij onderzoek van enkele met een glasaaltransport uit Frankrijk meeliftende tijgervlokreeften werd geen DNA van deze palingparasiet aangetroffen.
- Er werden geen meelifters aangetroffen bij de overige zes visuitzettingen. Bij deze uitzettingen werden karper (4x) en brasem (1x) uitgezet voor de sportvisserij en er was één uitzetting van Europese steur voor herintroductiedoeleinden. De vissen die werden uitgezet, waren afkomstig uit viskwekerijen.
- In 2022 werd een uitheemse vlokreeftsoort (*Gammarus chevreuxi*) aangetroffen bij een illegaal transport van glasalen uit Portugal (Gittenberger et al. 2023). Deze vlokreeftsoort is nog niet in de natuur in Nederland waargenomen.

Bij visverplaatsingen

Bij beide visverplaatsingen zijn meeliftende exoten aangetroffen. Hoewel verplaatsingen meestal lokaal zijn en over korte afstanden plaatsvinden, kunnen ze bijdragen aan de verdere verspreiding van exoten. Dit kan gebeuren wanneer bij verplaatsingen de visstand en eventuele meeliftende soorten naar een ander waterlichaam of over een verspreidingsbarrière heen worden verplaatst.

- Het visbestand uit een visvijver werd verplaatst voorafgaand aan baggerwerkzaamheden. Het uitheemse kroos smalle wolffia (*Wolffia australiana*) uit deze vijver kleefde aan het vangmateriaal.
- De inheemse rivierprik (*Lampetra fluviatilis*) werd verplaatst over een waterkrachtcentrale die een verspreidingsbarrière vormt voor deze soort. Er werden niet alleen rivierprikken, maar ook de uitheemse zwartbekgrondel (*Neogobius melanostomus*) gevangen.

In viskwekerijen

Bij de drie onderzochte viskwekerijen zijn in dit onderzoek geen uitheemse soorten aangetroffen. Wel zijn er in het verleden in viskwekerijen exoten waargenomen, waaronder invasieve exoten die op de Unielijst staan: blauwband en smalle waterpest. Vermoedelijk zijn deze soorten met vistransporten meegekomen.

Bureau Risicobeoordeling & onderzoek

Datum
27 juli 2026

Onze referentie
2026-010061725

- De drie bezochte viskwekerijen gebruiken verschillende systemen. De vissen worden zowel binnen in kunstmatige bassins met een recirculatiesysteem als buiten in kweekvijvers of betonnen bakken gehouden. Voor de kweek wordt grondwater of gefilterd lokaal oppervlaktewater gebruikt. De kans dat soorten met de gekweekte vissen kunnen meeliften tijdens visuitzettingen is afhankelijk van het gebruikte systeem en water, en van eventuele maatregelen. Over het algemeen bestaat er een verhoogde kans op meelifters bij vissen uit buitenvijvers die onderling of met open water in verbinding staan of die gevoed worden door lokaal oppervlaktewater zonder voldoende filtratie.
- Uit gesprekken met leveranciers en kwekers bleek dat er in kweekvijvers wel exoten aanwezig kunnen zijn die vermoedelijk met vistransporten zijn meegekomen. Blauwband (*Pseudorasbora parva*) is in het verleden in kweekvijvers aangetroffen. De eieren, larven en jonge vissen van blauwband kunnen zich naar andere kweekvijvers verspreiden, zelfs als er een afscheiding met een fijnmazig netwerk aanwezig is. Ook twee uitheemse waterplantsoorten zijn in het verleden in kweekvijvers aangetroffen: smalle waterpest (*Elodea nuttallii*) en brede waterpest (*Elodea canadensis*).

4.2. Overige informatie

- In 20% van de online berichten zijn op de foto's van de uitzettingen van voornamelijk wildgevangen brasem en blankvoorn meeliftende vissoorten gezien. Dit waren zowel inheemse vissoorten, waaronder beschermde en bedreigde soorten, als ingeburgerde exoten.

5. Maatregelen tegen onbedoeld meeliften van exoten

Er zijn diverse maatregelen die genomen kunnen worden om de kans op meelifters te verkleinen bij zowel visuitzettingen en – verplaatsingen als bij viskwekerijen.

5.1. Communicatie

- Communicatie over de kans op en de risico's van meelifters voor de Nederlandse natuur en het daardoor creëren van bewustwording onder stakeholders kan leiden tot betere procedures rond kweek, vangst, selectie van soorten en controle op ongewenste soorten. Stakeholders zijn bijvoorbeeld groepen die betrokken zijn bij de visuitzettingen en -verplaatsingen, dus partijen die vissen uitzetten, vangen, kweken of leveren, maar ook beleidsmakers en opdrachtnemers omdat zij kunnen zorgen dat er op meelifters wordt gecontroleerd. Het meeliften van soorten gebeurt namelijk onbedoeld en meestal onbewust. Alleen al de communicatie rondom het onderzoek leidde tot extra bewustwording, waardoor Sportvisserij Zuidwest Nederland een controle op meeliftende soorten toegevoegd heeft aan hun protocol voor het uitzetten van karpers. Dergelijke bewustwording zal bijdragen aan minder meeliften van ongewenste soorten.

5.2. Bij visuitzettingen en -verplaatsingen

- Bij het uitzetten van vissen afkomstig uit het wild en bij visverplaatsingen kan het meeliften van soorten worden tegengegaan door:
 - vistransporten zorgvuldig te controleren op meeliftende (uitheemse) soorten;
 - transportwater vooraf te filteren;
 - materiaal tussen activiteiten grondig te reinigen.
- De kans op het meeliften van exoten bij glasaaluitzettingen kan naast bovengenoemde maatregelen verder verminderd worden door:
 - transportwater en het water van de opslagbassins waarin de glasalen na de vangst worden gehouden te filteren;
 - glasaal enige tijd in zoetwater te houden. Veel mariene uitheemse soorten zullen dit niet overleven, de glasaal zelf kan hier wel goed tegen.
- Maatregelen die het meeliften van exoten bij glasaaluitzettingen tegengaan, dragen ook bij aan het terugdringen van het aantal nieuw geïntroduceerde uitheemse soorten in de Noordzee en daarmee aan het bereiken van een goede milieutoestand zoals beoogd in de Kaderrichtlijn Marien.

Bureau Risicobeoordeling & onderzoek

Datum
27 juli 2026

Onze referentie
2026-010061725

5.3. Bij viskwekerijen

- Bij kweeklocaties en 'put and take'-bedrijven kan het meeliften van exoten tegengegaan worden door:
 - afscheidings- en filtratiesystemen te gebruiken;
 - structureel te controleren of uitheemse soorten die mee zouden kunnen liften, aanwezig zijn (bijvoorbeeld door een visuele controle of eDNA-analyse);
 - te controleren of met de eieren, larven en (jonge) vissen die gekocht worden om de kweek te starten, geen soorten zijn meegelift.
- Bij het uitzetten van vissen afkomstig uit kwekerijen kunnen vissen worden betrokken van kweeklocaties die maatregelen nemen om het meeliften van exoten te voorkomen. Hiervoor zou een kwaliteitscertificaat ontwikkeld kunnen worden.

5.4. Praktijk rondom visuitzettingen in Vlaanderen

Als voorbeeld van maatregelen die in de omliggende landen worden genomen, wordt de situatie in Vlaanderen beschreven voor zover deze verschilt van de situatie in Nederland:

- Het uitzetten van wildgevangen vissen is in Vlaanderen niet toegestaan. Dit verbod is ingesteld om de verspreiding van ongewenste soorten (ziekteverwekkers, parasieten en uitheemse soorten) te voorkomen. Het verbod geldt ook voor het uitzetten van wildgevangen glasaal.
- Het uitzetprogramma voor vissen in openbare wateren wordt centraal georganiseerd. De coördinatie van dit programma ligt bij het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB).
- Het ANB organiseert de aankoop van alle vissen uit viskwekerijen. Aan de leverancier worden voorwaarden en kwaliteitseisen gesteld ten aanzien van de handelwijze en het voorkomen van ongewenste soorten.
- Bij elke visuitzetting is een inspecteur aanwezig die een gestandaardiseerde controle uitvoert. Er wordt onder andere op handelwijze, gezondheidstoestand van de vissen en afwezigheid van ongewenste soorten gecontroleerd.

Literatuur

Hill JE, & Q.M. Tuckett, 2018. Preventing escape from aquaculture operations. SRAC Publication 4312.

Bijlagen

Gittenberger A, Keeler Perez H. & M. Rensing, 2023. Meelifters bij glasaaluitzettingen in Nederland. Rapportnummer 2023_13. GiMaRIS, Sassenheim.

Schiphouwer M, Smith F, van Boekel N, Kroon T, Groen M, Odé B. & J. Kranenbarg, 2024. Visuitzet in Nederland en onbedoeld meeliften van soorten; Karakterisering van de keten en verkennend praktijkonderzoek bij vistransporten en leveranciers. Projectnummer 2022.214. RAVON, Nijmegen.

Bureau Risicobeoordeling & onderzoek

Datum
27 juli 2026

Onze referentie
2026-010061725

